

Murziński, Paweł

Fenomen New Age czyli współczesna wieża Babel : próba definicji i proces formowania się

Studia Teologiczne 26, 205-224

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. PAWEŁ MURZIŃSKI

FENOMEN NEW AGE CZYLI WSPÓŁCZESNA WIEŻA BABEL. PRÓBA DEFINICJI I PROCES FORMOWANIA SIĘ

Treść: Wprowadzenie. 1. Próba definicji fenomenu, przyczyny i cel jego powstania. 1.1. Podstawowa terminologia. 1.2. Próba definicji. 1.3. Przyczyny powstania fenomenu. 1.4. Cele do realizacji. 2. Formowanie się Ruchu New Age. 2.1. Rewolucja społeczna lat '60 i rewolucja naukowa lat '70. 2.2. Channeling i Przewodnicy duchowi. 2.3. Kultowe miejsca. 2.4. Najważniejsze postacie. 2.5. Struktura organizacyjna i stan aktualny. Zakończenie.

Wprowadzenie

Wielkie odkrycia geograficzne, które spowodowały nagłe skurczenie się „Starego Świata”, miały ogromny wpływ na kształtowanie się kultury nowożytnej Europy, która, ze względu na swoje położenie geograficzne w relacji do wielkich cywilizacji azjatyckich, została nazwana kulturą Zachodu, obejmującą także Amerykę Północną. Ta „nowa” kultura wyrasta jednak i czerpie wciąż życiodajne soki z kultury chrześcijańskiej, chociaż coraz wyraźniejsze są przejawy marginalizacji chrześcijaństwa ogólnie, a Kościoła w szczególności. Kościół Katolicki jest często postrzegany dziś jako przeżytek, relikw przeszłości. I nie jest to już tylko kwestia wiary czy światopoglądu, ale coraz groźniejszy staje się ateizm praktyczny, właściwy kulturze opartej o konsumpcyjny styl życia. W jego świetle dla wielu ludzi Kościół stał się zbędnym balastem w ich nowej drodze do szczęścia, poszukują zatem alternatywy, która zaspokoi ich oczekiwania, również te związane ze sferą *sacrum*. Ruch New Age, który od kilkudziesięciu lat wzbudza wiele kontrowersji i stanowi przedmiot burzliwych dyskusji, jest odzwierciedleniem tych nowych dążeń, oczekiwań i tendencji współczesnej kultury, na które ten Ruch chce odpowiedzieć w sposób holistyczny, czyli całościowy. Jest rzeczą niemożliwą opisać w kilku zdaniach fenomen New Age, który czerpie z wielu źródeł, przenika niemal wszystkie dziedziny życia społecznego, politycznego, religijnego i prywatnego, oraz przywłaszcza sobie

obecne idee, style działania i formy duchowości, tak że staje się bardzo trudne wskazanie miejsca w którym jest obecny New Age, a w którym już go nie ma. Dlatego można by go nazwać Ruchem bez własnej twarzy, za to o wielu maskach.

Niemniej New Age ma swoje najważniejsze punkty odniesienia, na których opiera się jego centralne przesłanie – przygotowanie ludzkości do epokowego przejścia, które nastąpi w Nowej Erze, czyli astrologicznej Erze Wodnika. Pierwszy punkt odniesienia jest *ekologiczny*, a więc związany z globalną ingerencją człowieka w naturę, który prowadzi w konsekwencji do odrodzenia kultu Matki Natury w miejsce chrześcijańskiego Boga Ojca, a także ogólnie do zainteresowania tak zwanymi kulturami prymitywnymi czy przedchrześcijańskimi. Ten proces doczekał się również miana *neopogaństwa*. Drugi ważny punkt odniesienia stanowią wielkie systemy religijne Wschodu. Ich nowość, egzotyczność, luźne traktowanie doktryny i położenie nacisku na „doświadczenie” Boga, na indywidualizm, przyciąga wciąż nowe rzesze ludzi co prawda ochrzczonych, ale pozbawionych głębszego związku ze swoją wiarą, szukających duchowych doznań na miarę własnych potrzeb. Trzeci punkt odniesienia to nauka, a szczególnie fizyka i psychologia. Wielki Wybuch, wszechobecna energia, ewolucja wszechświata, to rewolucja w kosmologii, która przełożyła się na nową, panteistyczną wizję Boga jako kosmicznej Energii. Z kolei język psychologii pozwolił na stworzenie zachodniej odmiany „wchodzenia w siebie”, psychicznej analizy (żeby kogoś nie urazić). Dzięki niej miejsce kierownictwa duchowego zajęły pękające w szwach od klientów gabinety psychologiczne. Tę charakterystykę uzupełnia nasilenie się wszelkiego rodzaju praktyk okultystycznych i zainteresowanie ezoteryką, które w przypadku New Age przejawiało się przede wszystkim w profetycznym boomie *channels*, czyli *kanalizujących*, który nieco przygasł po niespełnionych przepowiedniach millenarystycznych na rok 2000.

Fenomen New Age można opisywać zatem na różne sposoby i z różnych punktów widzenia. To wprowadzenie miało zaś na celu nadanie pewnych ram i przyjęcie jakiegoś klucza, zgodnie z którym będziemy mogli przyjrzeć się bliżej czym jest New Age, jak się formował, jak działa i jakie stawia przed sobą zadania. Chcemy przeprowadzić tę analizę w dwóch etapach. Najpierw spróbujemy zdefiniować omawiany fenomen, wskazując nadto na przyczyny jego powstania i zasadnicze cele jakie przed sobą stawia. Następnie spróbujemy prześledzić proces kształtowania się New Age i wskazać daty, miejsca i osoby, dzięki którym New Age nie stał się tylko

pewną wspólną ideą, ale zasłużył sobie na miano Ruchu o globalnym zasięgu.

1. Definicja New Age, przyczyny i cel jego powstania

1.1. Podstawowa terminologia

New Age jest przedstawiany najczęściej bądź jako zjawisko typowe dla nowej kultury, niosące również ze sobą elementy „nowej duchowości”, bądź jako zjawisko o tle religijnym, wpisujące się w inny dzisiejszy fenomen sekt i nowych ruchów religijnych. W rzeczywistości New Age, opierając się na swojej holistycznej zasadzie „All is one” nie dokonuje klarownego rozróżnienia pomiędzy *sacrum* i *profanum*, często mieszając obydwie porządki z naszego, chrześcijańskiego punktu widzenia. I tak na przykład to co dla osoby wierzącej jest modlitwą o uzdrowienie, dla *new agers*¹ będzie zwykłą terapią bądź działaniem pozytywnej energii. A zatem to co dla nas jest święte i duchowe, nie musi nim być dla *new agers*. I odwrotnie. To co jest ubóstwiane przez *new agers*, jak na przykład Matka Natura, nie jest i nie może być ubóstwione przez chrześcijan. Czym zatem jest New Age? Z jednej strony jest niewątpliwie ruchem *profetycznym* mówiącym o epokowej przemianie świata i człowieka, do której ten ostatni ma się przygotować poprzez wewnętrzną przemianę i transformację umysłu. Temu celowi służy cała gama nowych form medytacji (najczęściej inspirowanych duchowością Wschodu), yoga, psychoanaliza, metody poszerzania ludzkiego potencjału jak na przykład Metoda Silvy, itp. Z drugiej strony jest z pewnością ruchem *użytkowym*, czy wręcz *hedonistycznym*, propagującym bioenergoterapię, homeopatię i inne terapie, życie zgodne z naturą, nastawione na wewnętrzną równowagę i zewnętrzny sukces. Wszystkie wymienione elementy i wiele innych jeszcze tworzą ostatecznie pewne *corpus*, zespół idei, który został odczytany jako zapowiedź czegoś niezwykłego, czegoś, co mogło być nazwane jedynie Nową kartą w historii ludzkości, Nową Erą, Nową wieżą Babel.

Według jednej z aktywnie działających dziś *new agers*, Franciszki Drago, termin *New Age* oznacza więc duchowe odrodzenie, które ma pozwo-

¹ *New agers* – osoby uznające się za członków Ruchu Nowej Ery. Używa się również terminu *Dzieci Wodnika*, ze względu na to, że *Nowa Era* jest terminem astrologicznym wskazującym na nadchodzącą *Erę Wodnika*.

lić na osiągnięcie wyższego poziomu świadomości nie tylko u tzw. narodów cywilizowanych, ale u wszystkich narodów ziemi.² Tę tezę przewodnią zwolenników New Age popiera inna postać związana z tym nurtem, Carl-A. Keller, według którego termin *New Age* oznacza nowy stan umysłu, *Nową Świadomość*, która w sposób głębszy pojmuje istotę natury, kosmosu i życia, pewną bardziej duchową percepcję otaczających nas zjawisk i istot żyjących.³ Ta *Nowa Świadomość* oznacza według tegoż autora pewną spójną serię tendencji intelektualnych, kulturalnych, politycznych, a także nadziei, które były jak dotąd trzymane na marginesie kultury oficjalnej (czyli chrześcijańskiej), a które w swoim całokształcie proklamują rodzący się alternatywny sposób przeżywania otaczającej nas rzeczywistości.⁴ Termin *New Age* sugeruje zatem *renovatio mundi*, które jest uzależnione od powszechnej przemiany świadomości. *Nowa era*, *nowa świadomość*, *nowy świat*, *nowy człowiek*, to przymiotnik który określa postawę *new agers* wobec tego co *stare*, czyli tego, co jest związane z *Old Age*, a więc ze *Starą Erą*.⁵ *Old Age*, którą tak jak w przypadku *New Age* należy odczytać w kluczu astrologicznym, a zatem jako przemijającą astrologiczną *Erę Ryb*, była Erą dominacji chrześcijaństwa. *Nowa Era* jest zaś *Erą Wodnika*, Erą pokoju, pełnego zjednoczenia z naturą i z całym kosmosem, duchowego odrodzenia. Jest to też Era, w której wiara i rozum zostaną ostatecznie zastąpione przez *Nową Świadomość*, otwarty w człowieku nieskończony potencjał „boskiej” wiedzy i mocy tkwiącej dotychczas w uśpieniu.⁶

² Por. Francesca DRAGO, *Vivere New Age*, Edizioni Xenia, Proprietà letteraria riservata, Milano 1998¹, s. 16.

³ Por. Carl-A. KELLER, *New Age. Lo spirito della Nuova Era*, Collana: *New Age: La coscienza del 2000*, Edizioni Mediterranee, Roma 1996¹, s. 15.

⁴ Por. Tamże; O tej *Nowej Świadomości* mówi również wyraźnie w swojej książce poświęconej największym *channels*, czyli „prorokom” *Nowej Ery* Erik Pigani. Według niego *Nowa Era* powinna jawić się nam przede wszystkim jako *Nowa Świadomość*. Por. Erik PIGANI, *Channel. I medium della Nuova Era*, Collana: *New Age: La coscienza del 2000*, Edizioni Mediterranee, Roma 1993, s. 171.

⁵ Por. Paul POUPARD, «Editoriale», in *Religioni e sette nel mondo* 6, *New Age* 2, Rivista trimestrale di cultura religiosa, (2) 1996, Gruppo di Ricerca e di Informazione sulle Sette, Bologna, s. 9 (ss. 7-14).

⁶ Por. Antonio BAGGIO, «L'ideologia New Age», in *La dolce seduzione dell'Acquario. New Age tra psicologia del benessere e ideologia religiosa*, a cura di Eugenio Fizzotti, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 1998, s. 108 (ss. 103-150).

Trudno określić te wyżej wymienione poglądy jako pewną konkretną doktrynę, naukę czy manifest. David Spangler, nazywany „ojcem” New Age, gdyż jako pierwszy nadał temu terminowi status czegoś więcej niż tylko idei, nazywa wprost Nową Erę „wizją” rzeczywistości i społeczności odnowionej, która nigdy nie została zunifikowana w jakiś spójny system ważny dla wszystkich. Bardzo wymowny jest też tytuł jego najważniejszego dzieła *New Age Vision*, napisanego w 1973 r., w którym ukazuje New Age jako specyficzny „ruch otwarty”, a więc niezinstytucjonalizowany bez konieczności oficjalnej przynależności, oraz „twórczy” bardziej niż doktrynalny. W ostatnich latach, szczególnie po niespełnieniu się apokaliptycznych wizji na rok 2000, mówi się natomiast otwarcie o kryzysie czy nawet o śmierci fenomenu. Częściej używa się jednak terminu *Next Age* podkreślając, że Ruch New Age, nawet jeśli odszedł już od swoich początkowych wizji oraz dążeń, wciąż jest i aktualny i żywotny, tylko dużo mniej utopistyczny a bardziej utylitarystyczny, nastawiony na sukces, zdrowe i bezstresowe życie, i ogólnie na dobre samopoczucie jednostki, a mniej na aspekty pacyfistyczne, ekologiczne czy duchowe. Sami *new agers* unikają dziś zresztą odwoływania się do przedstawionej powyżej terminologii astrologicznej, preferując inne terminy, z których zasługuje na uwagę ten *Nowe Odrodzenie*, sugerujący nie tyle nadejście Nowej Ery, co Złotej Ery, odrodzenia ludzkości po „ciemnych wiekach” porównywalnego z tym znanym już z historii.⁷

1.2. Próba definicji

Wśród wielu prób zdefiniowania New Age na szczególną uwagę zasługują te, które określają ten fenomen mianem *Ruchu* bądź *Network* (*Metanetwork*). Jak wspomnieliśmy, „ojcem” Nowej Ery jako pewnej określonej struktury jest David Spangler, ale dopiero Marilyn Ferguson w styczniu 1976 roku określiła New Age jako „Ruch który nie ma imienia”. Wyjaśniając to określenie parę miesięcy później odwołuje się ona do innego określenia, mianowicie Nowej Ery jako „Konspiracji Wodnika”, ukazując jej charakter „słodki” i „dobrowolny”, ale również „zniewalający” i „ukryty”, bo dokonujący się przede wszystkim na poziomie świadomości. Zadaniem tej *Konspiracji* jest, według Ferguson, wprowadzenie ludzkości w Nową Erę, Erę powszechnej miłości i pokoju, ale nie w chrześcijańskim rozumieniu,

⁷ Por. C. A. KELLER, *New Age. Lo spirito...*, op. cit., s. 15.

biorąc pod uwagę, że to właśnie chrześcijaństwo zostało wskazane przez *new agers* jako jakoby winne pasmu wojen i wyzysku ostatnich dwóch tysięcy lat.⁸ Giuseppe Ferrari odwołując się do „definicji” Marilyn Ferguson uważa, że z takiego punktu widzenia można by zdefiniować New Age jako „pewien rodzaj Ruchu bez granic”, który w swoim rozwoju usiłuje adoptować i upowszechniać na skalę globalną wszystko to, co spotyka na swej drodze, a co ma posmak egzotyki, ezoteryki, nauki, alternatywy, nowego stylu życia, natury, duchowości Wschodu, itp. Dlatego New Age jest w stanie przyciągnąć wiele osób niezależnie od ich kultury, religii, wieku i stanu. Takie osoby rzadko jednak podzielają idee Ruchu New Age integralnie, zazwyczaj modyfikując je i adoptując do własnej wizji rzeczywistości i sposobu życia.⁹

Taki otwarty i wieloraki sposób oddziaływania New Age powoduje, że choć przyjęło się powszechnie określenie tego fenomenu jako Ruchu, to jednak bardziej odpowiednie jest to przyrównujące je do Network-u, a właściwie do Metanetwork-u, czyli *Sieci o strukturach sieci*. Ta definicja przywołana przez Andrea Porcarelli w jego artykule poświęconym New Age lepiej oddaje luźny, wymienny charakter tego Ruchu, podkreślając istnienie wielu centrów (sieci) tworzących Megasieć Nowej Ery, bez jakiejś Centrali czy stałej współzależności, ale złączonych wspólną ideą dążenia do przemiany świata za pomocą wszystkiego co nie nosi na sobie piętna bycia oficjalnym, racjonalnym czy tradycyjnym.¹⁰ Jako pierwsza określiła New Age mianem „Network” wspomniana już Marilyn Ferguson w 1980 r. w swoim kluczowym dziele *The Aquarian Conspiracy*. Według niej „Network” oznacza organizację elastyczną, która pozwala dla każdego jej członka być niejako centrum, co pozwala mówić o problemie New Age nawet w przypadku jego zaniku jako takiego. Ta definicja została ochoczo podjęta przez innych eksponentów Ruchu Nowej Ery, takich jak fizyk Fritjof Capra, który jedną z kilku swoich istotnych dla Ruchu dzieł zatytułował sugestywnie *The Web of Life*.¹¹

⁸ Por. Marilyn FERGUSON, *The Aquarian Conspiracy*, Jeremy P. Tarcher, Los Angeles 1987², ss. 18-19.

⁹ Por. Giuseppe FERRARI, «Che cos'è il New Age», in *Religioni e sette nel mondo* 5, *New Age* 1, Rivista trimestrale di cultura religiosa, Bologna, (1) 1996, s. 24 (ss. 15-37).

¹⁰ Por. Andrea PORCARELLI, *New Age. Ingannevole «fitness spirituale»*, <http://www.disf.org/Voci/91.asp> (consultata il 10.12.2005).

¹¹ Por. Luigi BERZANO, *New Age. Una nuova sensibilità culturale, un nuovo movimento religioso o una mera moda consumistica?*, Collana: *Farsi un'idea* 33, Il Mulino, Bologna 1999, ss. 23-24.

Na podstawie ukazanych powyżej terminów i przykładów definicji możemy pokusić się o próbę zdefiniowania omawianego fenomenu, który przedstawia się nam jako swoisty Ruch o globalnym zasięgu i oddziaływaniu, przypominający Wielką Sieć o strukturach sieci, stanowiący sobie jako najważniejszy cel wprowadzenie całego świata i całej ludzkości w Nową Erę, czyli Erę Wodnika. Wejście w Nową Erę nie będzie jednak automatyczne, gdyż jest związane z koniecznością powszechnej transformacji ludzkiej świadomości, ze zrodzeniem człowieka nowego, bardziej świadomego i obdarzonego „boską” mocą o której mógł tylko marzyć *homo sapiens*.

1.3. Przyczyny powstania fenomenu

Przyczyn powstania fenomenu New Age jest bez wątpienia wiele i jest to zapewne ważny powód dla którego ten Ruch jest tak trudny do ogarnięcia i prostego zdefiniowania. Jeżeli więc uznamy go przede wszystkim za kulturowy a nie za religijny, pierwszą przyczyną jego powstania byłby tak zwany *kryzys postmodernistyczny*, kryzys który narastał uprzedniopocząwszy od kresu supremacji kultury chrześcijańskiej. Ruch New Age jest też niewątpliwie Ruchem globalnym, otwartym na całą mozaikę nowych kultur, religii, odkryć, zafascynowany nowymi, coraz bardziej oszałamiającymi możliwościami ludzkiego geniuszu. Niewątpliwie jednak Ruch New Age wydaje się też reakcją na postępujący *sekularyzm* i wyrazem poczucia duchowego głodu, który społeczeństwo Zachodu coraz rzadziej zdaje się zaspokajać w chrześcijańskich świątyniach. Stąd rodzą się związane z New Age fenomeny neopogaństwa czy orientalizacji, a także popularność wszelkiego rodzaju terapii psychologicznych. Cytowany już Poupard podkreśla przede wszystkim znaczenie kryzysu postmodernistycznego. Według niego nasza epoka żyje doświadczeniem modernizmu i racjonalizmu zawiedzionego samym sobą. Utopistyczne idee i obietnice ziemskiego raję, zawiedziona nadzieja ciągłego postępu społecznego i humanistycznego, bazującego na pełnej autonomii człowieka, doprowadziły do efektów odwrotnych od przewidywanych przez wielkie ideologie minionych stuleci.¹² New Age ukazuje się nam w tej perspektywie jako dążenie do przełamania aktualnego kryzysu naszej kultury i jednocześnie jako alternatywa dla niej w sytuacji jej widocznej niemożności do odrodzenia się i umocnienia na bazie jakichś solidnych wartości.

¹² Por. Paul POUPARD, «Editoriale», in *Religioni e sette nel mondo* 5, *New Age* 1, op. cit., s. 9.

P. Zoccatelli widzi natomiast przyczyny tak poważnego kryzysu nie tylko w upadku konkretnych ideologii, w wojnach czy w globalnym kryzysie, ale przede wszystkim w fakcie, że kultura nowożytna nie była w stanie wykształcić obok wspomnianych ideologii kultury o systemie wartości i o wizji świata tak spójnej jak w przypadku kultury chrześcijańskiej. To spowodowało, że dzisiejszej zsekularyzowanej Europie brak konkretnego punktu odniesienia, czego konsekwencją jest tzw. „świat we fragmentach”. Nie mając jasnej i sprecyzowanej wizji świata, człowiek porusza się w różnych kierunkach bez żadnej pewności że ten obrany jest tym właściwym. Dlatego Ruch New Age mówiąc o *nowej świadomości* odwołuje się przede wszystkim do holistycznej wizji świata, mającej swe korzenie w panteistycznej wizji właściwej wielkim systemom religijnym Wschodu. Zgodnie z tą wizją człowiek jest w stanie zobaczyć na wyższym poziomie świadomości, że tak naprawdę wszystkie przeciwności jakie obserwuje wokół siebie są iluzją, i może wtedy znowu powrócić do „raju utraconego”, do pierwotnej wizji rzeczywistości, rozpoznając się jako jej integralna część, mikrokosmos.¹³

Ta wizja człowieka jako mikrokosmosu wpisuje się więc w astrologiczną genezę Nowej Ery, zgodnie z którą ludzkość wraz z całą planetą Ziemią uczestniczy w kosmicznym procesie cyklicznych epokowych przemian, ustawicznej ewolucji Wszechświata. Każda taka zmiana jest poprzedzona kryzysem, a pozytywną reakcją na ten kryzys jest właśnie powstanie New Age, globalnego Ruchu mającego na celu nie tyle odrodzenie, co transformację ludzkiej świadomości, tak by uzdolnić ludzkość do przekroczenia progu, który może oznaczać kres dla *homo sapiens* jako dla „starej rasy”.¹⁴ Ten ukryty panteizm widoczny w New Age czy to w odniesieniu do Matki Natury, czy to w odniesieniu do Wszechświata ewoluującego boską energię sprawia, że ten Ruch jest postrzegany nieprzypadkowo jako religijny. Wskazują na to również różnego rodzaju odniesienia do kultów pogańskich czy naturalnych, zainteresowanie duchowością Orientu, profetyczne zapędy kanalizujących czy wchodzenie w „wyższe stany świadomości”. Bardzo ważną przyczyną tej re-sakralizacji Natury oraz dążeń do życia w harmonii z Makro- i Mikro- kosmosem ma związek z wyraźnie postępującym globalnym kryzysem ekologicznym. W łonie New Age rodzi się w ten sposób tzw. „świadomość ekologiczna”, a ponadto także „planetarna”, która nie

¹³ Por. Pierluigi ZOCATELLI, *Il New Age*, Collana: *Religioni e Movimenti*, a cura di Massimo Introvigne, ElleDiCi, Torino 1998², s. 6.

¹⁴ Por. F. DRAGO, *Vivere New Age*, op. cit., s. 5.

ma nic wspólnego z ekologią racjonalną czy chrześcijańską, ale jest świadomością jedności człowieka z naturą, której nie jest panem, lecz integralną częścią.¹⁵ W ten sposób New Age czyni z ekologii punkt wyjścia do widzenia tego Ruchu jako globalnego stymulatora odnowy, wokół którego skupiłyby się wszystkie religie, kultury i idee, tworząc swoisty *Metanetwork planetarny*. Nasz chrześcijański świat jak i sama Europa w ten sposób kurczą się nam gwałtownie, sprowadzone do jednego, niekoniecznie istotnego ogniwa w wielkim globalnym systemie, który swój fundament miałby w jedynym pierwotnym źródle wszystkich religii i kultur świata, wszechobecnym panteistycznym Bogu.

1.4. Cele do realizacji

Jak już wspomnieliśmy wyżej, podstawowym celem do realizacji dla New Age jest przygotowanie ludzkości do wejścia w Nową Erę, a więc w astrologiczną Erę Wodnika. To epokowe przejście musi być poprzedzone gruntowną przemianą ludzkiej świadomości i ten cel można zrealizować za pomocą wielu form „nowej duchowości”, co przynajmniej po części tłumaczy inny współczesny fenomen sekt i nowych ruchów religijnych. Aby jednak przemiana ta miała powodzenie, ważnym celem Ruchu New Age jest także zjednoczenie całej ludzkości we wspólnym działaniu na rzecz naszej Planety. Zrodziły się w ten sposób idee Kultu Ziemi czy Rządu Globalnego, który byłby katalizatorem powszechnej odnowy. Pojawia się więc tu nie tylko wątek holistyczny ale wręcz totalizujący. Poupard widzi w tym przejaw odwiecznego dążenia ludzi wszystkich kultur i wszystkich czasów aby żyć w Nowej Erze pokoju, harmonii i zgody z sobą samym, z innymi i z naturą, które mogłyby się spełnić poprzez odkrycie i rozwój „boskich” zdolności w samym człowieku.¹⁶ Realizacja Nowej Ery musiałaby się więc odbyć poprzez „ubóstwienie” człowieka. W ten sposób poprzez nową, wyższą świadomość, poprzez kontakt z ostateczną duchową rzeczywistością (wewnętrznym bogiem), ukrytą w każdym człowieku, odkrylibyśmy źródło kosmicznej harmonii i szczęścia.¹⁷

¹⁵ Por. Aldo Natale TERRIN, *New Age. La religiosità del postmoderno*, Edizioni Dehoniane, Bologna 1997², s. 6.

¹⁶ Por. P. POUPARD, «Editoriale», in *Religioni e sette...*, op. cit., s. 7; Podobną myśl wyraża F. Drago podkreślając że można obudzić w sobie tę boskość poprzez osiągnięcie wyższego stanu świadomości. Por. F. DRAGO, *Vivere New Age*, op. cit., s. 10.

¹⁷ Por. P. POUPARD, «Editoriale», in *Religioni e sette...*, op. cit., s. 10.

Cel który stawia sobie Ruch New Age jest więc wyraźnie inny niż eschatologiczna perspektywa Królestwa Bożego ukazana w Piśmie Świętym, tym bardziej, że Nowa Era nie jest czymś definitywnym, wiecznym, ale z punktu widzenia astrologicznego i ewolucyjnego jest jedynie kolejnym cyklem do przebycia, co otwiera też kwestię reinkarnacji pojawiającą się w ideologii New Age. Tak więc wejście w Nową Erę, nawet jeśli jest celem priorytetowym, nie może być uznane za cel definitywny w perspektywie przyjętej chronologii. Nie jest to też cel jedyny. Nie możemy zapomnieć, że w łonie New Age widzianego jako *Metanetwork* działa wiele poszczególnych *networks*, z których każda ma swoje partykularne cele, nawet jeśli one pośrednio czy bezpośrednio zmierzają do realizacji tego jednego, zasadniczego. Generalnie *new agers*, podkreśla Poupard, angażują się w rozwiązywanie kluczowych problemów naszej kultury z których niektóre wymieniliśmy powyżej. Znajdują się więc wśród nich grupy tzw. zielonych, pacyfści, feministki, naukowcy i psycholodzy, osoby zaangażowane na rzecz ruchu ludzkiego potencjału, osoby zrzeszone w różnego rodzaju stowarzyszeniach neopogańskich czy w grupach ezoterycznych, a także astrologowie, „prorocy”, cała rzesza guru, przywódców sekt i przewodników duchowych, osób praktykujących medycynę alternatywną, znachorów i szamanów. Wszyscy oni byliby zaangażowani w przywrócenie pierwotnej harmonii w człowieku i w otaczającej nas naturze. Chodziłoby więc o nadanie nowego znaczenia ludzkiej egzystencji i odkrycie nowej tożsamości osoby, ujawniając jej wymiar „boski” oraz jedność z kosmosem, otwartym dla człowieka dzięki nowym „technikom duchowym”.¹⁸

2. Formowanie się Ruchu New Age

2.1. Rewolucja społeczna lat '60 i rewolucja naukowa lat '70

New Age jest fenomenem niezwykle skomplikowanym i posiada wielu „ojców”. Jego „historia” jest więc bardzo umowna i wielowątkowa, a także ma wiele punktów odniesienia w przeszłości. Dla przykładu L. Berzano nie mówi w ogóle o formowaniu się organizacji jako takiej, rozpoznaje natomiast charyzmat niektórych osób, które dały wyjątkową inspirację dla innych *new agers* oraz silny wpływ niektórych doświadczeń i wydarzeń, jakie zostały uznane za momenty fundacyjne New Age.¹⁹ Natomiast we-

¹⁸ Por. Tamże, ss. 8-9.

¹⁹ Por. L. BERZANO, *New Age. Una nuova sensibilità...*, op. cit., ss. 8-9.

dług A. Pennesi New Age jest pozbawiony swojego założyciela, lidera czy księgi świętej ważnej dla wszystkich *new agers*, ale respektuje swoich bardziej znanych mistrzów jak Carl Gustav Jung²⁰ czy Rudolf Steiner.²¹ Jeżeli chodzi o szczególne wydarzenia, które dały impuls rozwojowi Ruchu New Age, niemalże jednogłośnie wskazuje się na tzw. rewolucję społeczną lat '60 i naukową lat '70. W latach '60 i na początku lat '70 XX wieku dochodzi, szczególnie w Ameryce, do tzw. „lat kontestacji” ze strony młodego pokolenia. Swoistym manifestem tego zrywu młodych staje się bowiem piosenka *The Age of Aquarius*, zaśpiewana w czasie słynnego *musical Hair* w 1968r. podczas festiwalu Woodstock. Rewolucję rozpoczynają tzw. *Hippies*, którzy marzą o stworzeniu społeczności wyzwolonych (rewolucja seksualna), równych (życie w komunie) i czystych (idea nudyzmu).

Według czołowego przedstawiciela tego nurtu, prof. Uniwersytetu Berkeley w Stanach Zjednoczonych, 1968 jest rokiem przełomowym, początkiem rewolucji od wnętrza człowieka, która stawia sobie za cel zrealizowanie oczekiwań mas. Do realizacji tych pragnień służyłyby wyobrażenia (narkotyki), muzyka (rock), ubiór, zachowania, pragnienia (reklama) i emocje (nowy-stary na miejsce prawdziwy-fałszywy).²² Ta rewolucja rodzi też nowe idee: pacyfizm, powrót do natury (ekologia głęboka), a także nowe poczucie sacrum: ekofeminizm (Matka Natura) oraz poszukiwanie „boga wewnętrznego”. Powstają „naturalne” wspólnoty, które jednak coraz częściej padają łupem guru, „ludzi-bogów” przybywających ze Wschodu. Zatem „złote lata” rewolucji młodych kończy ostatecznie tzw. „boom guru”.²³ Nie oznacza on końca zaistniałych procesów, ale w latach '70 na pierwszy plan wysuwa się *rewolucja naukowa*. Rodzi się ona w łonie tzw.

²⁰ Wiele osób jest mocno zdziwiona obecnością Carla Gustava Junga wśród prekursorów New Age. Zachęcam więc do przeczytania przynajmniej dwóch jego pozycji, które w konfrontacji z niektórymi tezami New Age powinny dać do myślenia: Carl Gustav JUNG, *Psychologia i religia*, Wrota, Warszawa 1995¹ oraz Carl Gustav JUNG, *Podróż na Wschód*, Pusty Obłok, Kraków 1989¹; Przede wszystkim zachęcam jednak do przeczytania Dokumentu Stolicy Apostolskiej poświęconego w całości problemowi New Age, w którym nazwisko Junga i jego tezy pojawiają się przynajmniej kilkakrotnie: PONTIFICIO CONSIGLIO DELLA CULTURA, PONTIFICIO CONSIGLIO PER IL DIALOGO INTER-RELIGIOSO, *Gesù Cristo portato re dell'acqua viva. Una riflessione cristiana sul „New Age”* (Roma, 3 febbraio 2003), in *EV* 22, 41-166.

²¹ Por. Alessandro PENNESI, *Il Cristo del New Age*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1999, s. 9.

²² Por. Guido VIGNELLI, *Il Sessantotto. Anatomia di una rivoluzione*, (consultata il 26.03.2007), <http://www.scoutsanbenedetto.it/Cammino/modules.php?name=News&file=article&sid=70>

²³ Por. E. PIGANI, *Channel*, op. cit., ss. 167-169.

New Science, która w klimacie rodzącego się Ruchu New Age proponuje nowe modele rzeczywistości, nową kosmologię, a nawet metafizykę, stając się alternatywą dla „klasycznej”, jak również „chrześcijańskiej” wizji świata. Już w 1962 roku Thomas Khun, amerykański filozof, mówi o epokowej zmianie *paradygmatu*, która dzieje się na naszych oczach i jest stymulowana przez naukę.²⁴ Sztandarową postacią tej rewolucji jest jednak już wspomniany Fritjof Capra. W swoich najważniejszych dziełach *Tao fizyki* i *Punkt zwrotny*, dokonuje on ważnych dla New Age przełożeń z języka fizyki na język metafizyki.

Według niego epokowe odkrycia współczesnej fizyki, które zrodziły wspomnianą rewolucję naukową, powinny doprowadzić w efekcie do rewolucji kognitywnej i duchowej.²⁵ F. Capra dokonuje też szczególnego podsumowania poszczególnych etapów formowania się New Age. Według niego rewolucja społeczna lat '60 jest modelem rodzącej się powoli nowej świadomości, ale przeżywanego jeszcze w sposób niedojrzały. Lata '70 natomiast pozwoliły na ugruntowanie tej wizji, zwłaszcza pod względem teoretycznym (należy rozumieć naukowym). Począwszy od lat '80 ta coraz bardziej jasna wizja zaczyna, według F. Capra, systematycznie realizować się. Najbardziej wyraźnym przejawem tego byłby Ruch Zielonych, powstały ze zjednoczenia ruchów ekologicznego, pacyfistycznego i feministycznego.²⁶ Najważniejszym jednak wydarzeniem dla *new agers* wydaje się zrelatywizowanie uważanych za niezmiennie praw natury, co dało ważny impuls dla ruchu ludzkiego potencjału w przekraczaniu granic ludzkiej percepcji i w odkrywaniu niezwykłych, „boskich” mocy drzemających w człowieku.

2.2. Channeling i przewodnicy duchowi

Termin *channeling* (pochodzący od *channel*, czyli kanał), oznacza komunikację jaka odbywa się pomiędzy Przewodnikiem duchowym i jakąkolwiek osobą, która staje się swego rodzaju kanałem dla jakiegoś przesłania z poziomu „wyższej duchowości”. Jest to oczywiście definicja mocno nieadekwatna do całej gamy możliwości kontaktowania się z przewodnikami ziemskimi i pozaziemskimi, ze świętymi, aniołami, UFO, istotami

²⁴ Por. M. INTROVIGNE, *New Age & Next Age*, Collana: *Ai confini del sacro*, Piemme, Casale Monferrato 2000¹, s. 51.

²⁵ Por. Tamże, s. 130.

²⁶ Por. E. PIGANI, *Channel*, op. cit., ss. 169-170.

z wyższych poziomów, bądź też z wchodzeniem we własną podświadomość lub w bezosobową „Mekkę” wiedzy ukrytej we Wszechświecie. I to właśnie Wszechświat (czyli panteistyczny Bóg) wydaje się dla New Age tym pierwszym źródłem „kanalizowania”, nowego profetyzmu. Wyjaśnia to bardzo jasno G. Maggioni, według którego jacykolwiek Przewodnicy duchowi pochodzący jakoby z różnych poziomów ewolucji Wszechświata byłby jedynie emanacjami Ducha/Umysłu Uniwersum.²⁷ Drugim zaś źródłem wydaje się być nasza podświadomość. Ian Borts, jeden z amerykańskich „kanalizujących”, stawia hipotezę, że *channeling* jest w swej istocie formą uczestnictwa w Uniwersalnej Świadomości, która dokonuje się na poziomie „nieświadomości zbiorowej”, a więc jest przejawem Umysłu Wszechświata który staje się w tej perspektywie sumą wszystkich ludzkich umysłów.²⁸ Najbardziej „dojrzała” definicja fenomenu *channeling*-u jest jednak dziełem Johna Klimo, który definiuje *channeling* jako stan swoistego transu, albo jako stan swoistego pośrednictwa w którym *medium* (w tym wypadku *channel*), przekracza własną świadomość i własne „ja” (osobowość racjonalna), aby spotkać inne „świadomości”, lub źródła „energii” zewnętrzne, które mogłyby wejść w ciało fizyczne medium i przekazać wiadomość/przesłanie. Kanalizujący staje się, z takiego punktu widzenia, osobą zdolną do przekazania informacji, które pochodzą z innego poziomu niż nasz.²⁹

Kluczowym dla New Age „kanalizującym” został uznany Jach Pursel, nazwany „ojcem” kanalizujących. Kanalizował on istotę, która przedstawiała mu się jako Lazaris. Definiowała ona New Age jako Epokę otwartą na „przeznaczenie”, które *channel* potrafili przepowiadać z wielką precyzją, Epokę, w której ludzie będą w stanie odkryć własną „moc”. Ale największy impuls na rozwój „kanałowania” miała Shirley Mac Laine, znana amerykańska dziennikarka zainspirowana filozofią New Age. Napisała ona wiele książek, w których opisywała swoje doświadczenia paranormalne, a które przedstawiła też w swoim filmie autobiograficznym, który ukazał się *Live* w 1986 r. Od tej pory zaczyna się bowiem „boom na *channeling*”, który owocuje wielką liczbą nowych *medium*.³⁰ Modelem takiego „objawienia

²⁷ Por. G. MAGGIONI, *Nuovi Movimenti Religiosi. New Age*, Centro Ambrosiano, Milano 1998, s. 11.

²⁸ Por. E. PIGANI, *Channel*, op. cit., s. 174,

²⁹ Por. Tamże, s. 22.

³⁰ Por. Arturo DELUCA, *La New Age*, Edizioni Xenia, Proprietà letteraria riservata, Milano 1994¹, p. 9

profetycznego” jest natomiast to otrzymane jakoby od samego Jezusa przez Helen Schuman w latach 1965-1975, amerykańską psycholog pochodzenia żydowskiego, według której ten profetyczny boom jest znakiem „nowego” Bożego Objawienia, a przepowiednie kanalizujących (nowych proroków) należy traktować jako „nowe ewangelie”. Zgodnie z przeświadczeniem autorki stanowią one łącznie „pełnię” Trzeciego i ostatecznego Bożego Objawienia. Jego celem jest nauczanie Boga skierowane do istot ludzkich naszej epoki, dotyczące prawd absolutnych, życia człowieka, jego przeznaczenia i prawdziwej „boskiej” tożsamości.³¹

2.3. Kultowe miejsca

Umownie rokiem narodzin New Age jest rok 1962, ponieważ w tymże roku powstają dwie kluczowe dla tego Ruchu i jego wizji wspólnoty: Wspólnota w Findhorn w Szkocji oraz Instytut w Esalen w Kalifornii. Findhorn w Szkocji jest swoistym „ogrodem” założonym przez Peter i Eileen Caddy oraz Dorothy Mac Lean na niegościnnej i nieurodzajnej ziemi. Jednak dzięki pojawieniu się *devas*, duchów roślin, udaje się uczynić ją żyzną i płodną. Powstaje z czasem wspólnota przyjmująca nowych adeptów, którzy uczą się „nowej kultury”, opartej na mistycznej jedności człowieka z naturą, rozpoznaną jako Boska. Natomiast Esalen w Kalifornii stało się Centrum Rozwoju Potencjału Ludzkiego, uformowane przez Michaela Murphy oraz Richarda Price. Rozpoczynają oni naukowe badania zjawisk paranormalnych, szczególnie na poziomie ludzkiej świadomości. Rodzą się tu i rozwijają różnorodne techniki psychologiczne, których celem jest rozwój ludzkiego potencjału bądź odkrycie już istniejącego.³² Powodzenie wspólnoty w Findhorn dało impuls do powstania wielu analogicznych wspólnot na całym świecie, jak Zielona Wioska we Włoszech założona w 1988 roku przez Bernardino del Boca, tworząc istny archipelag coraz bardziej zróżnicowany jeśli chodzi o formy socjalne panujące w poszczególnych wspólnotach oraz treść duchowego przekazu. Niemniej każda wspólnota rodziła się wokół charyzmatycznego założyciela (mógł nim być guru), bądź powstawała w oparciu o konkretny przekaz profetyczny otrzymany od Prze-

³¹ Por. Jean VERNETTE, *Il New Age. All'alba dell'era dell'Acquario*, San Paolo, Milano 1997², s. 111.

³² Por. Bernard FRANCK, *Leksykon New Age*, Wydawnictwo „M”, Kraków 1997, ss. 71-72, 79-81.

wodnika duchowego. Przewijają się tutaj wszelkiego rodzaju tradycje ezoteryczne, ruchy mistyczne i terapeutyczne, kult Matki Ziemi i duchowość Wschodu.³³

Esalen natomiast jest to starożytna nazwa grupy Indian niegdyś tam żyjących. Jest swego rodzaju „sanktuarium” New Age odwiedzanym rokrocznie przez tysiące Amerykanów i nie tylko. Celem tych swoistych „pielgrzymek” jest chęć naładowania się szczególną duchową bądź psychiczną energią tam obecną. Można więc mówić też w tym wypadku o nietypowych ćwiczeniach duchowych prowadzonych w sposób „otwarty” i „nowoczesny”. Jest to centrum, w którym narodził się i z którego się rozprzestrzenił *Human Potential Movement*, najbardziej znany *Network* Ruchu New Age.³⁴ *Human Potential Movement* tak jak New Age uznaje wizję człowieka *totalnego* bez limitów historii, rasy, czasu czy kultury. Jest więc zainteresowany doświadczeniem integracji umysłu z ciałem za pomocą ekspansji świadomości. Jest to wizja człowieka ewidentnie monistyczna z pominięciem sfery ducha. Z niej wyrasta inny ważny dla New Age kierunek: *Psychologia Transpersonalna*, według której prawdziwą tożsamość osoby odkrywa się na wyższych poziomach świadomości, gdzie nie istnieje już separacja między ja i ty, ale wszyscy rozpoznają się jako części jednego, boskiego umysłu wszechświata, czego świadectwem byłoby np. zjawisko telepatii. Dzięki tej psychologii człowiek odkrywa swoją „totalność” poprzez bezpośrednią łączność z kosmosem i z innymi umysłami, dochodząc w ten sposób do samorealizacji.³⁵ Trzeba w końcu pamiętać, że Esalen jest centrum bazującym od samego początku na (para) psychologii, gdy tymczasem Findhorn w Szkocji jest oparte na doświadczeniu „duchowym” i na „objawieniach” (duchy roślin, nowe ewangelie, itd.).³⁶

2.4. Najważniejsze postacie

Jeżeli chodzi o ważne postacie dla Ruchu New Age, są nimi przede wszystkim David Spangler i Marilyn Ferguson. Należy jednak pamiętać, że New Age widziane jako globalny *Metanetwork* odwołuje się do poglądów czy idei bardzo wielu sławnych ludzi różnych czasów i różnych dziedzin. Wspominany wyżej Dokument Papieski poświęcony New Age wymienia

³³ Por. L. BERZANO, *New Age. Una nuova sensibilità...*, op. cit., s. 52.

³⁴ Por. A. N. TERRIN, *New Age...*, op. cit., s. 52.

³⁵ Por. A. DE LUCA, *La New Age*, op. cit., ss. 83-86.

³⁶ Por. A. N. TERRIN, *New Age...*, op. cit., s. 54.

np. Helenę Petrownę Blavatsky, założycielkę Towarzystwa Teozoficznego, Rudolfa Steinera, twórcy Antropozofii i Carla Gustava Junga, twórcę Psychologii Głębi. Ale New Age chętnie się odwołuje również do takich postaci jak Mistrz Eckhart, Theillard de Chardin czy Anthony del Mello, itd. Bardzo często pojawiają się także w przesłaniu New Age odniesienia do założycieli największych światowych religii, zwłaszcza do osób Buddy i Jezusa. Niewątpliwie najbardziej barwna i różnorodna literatura powstała w odniesieniu do osoby Jezusa, i dlatego niektórzy autorzy chrześcijańscy zajęli się wyłącznie tematem kim jest Jezus Chrystus w ideologii New Age. Jeżeli chodzi o postaci bezpośrednio związane z formowaniem się tego Ruchu, to na początku należy wymienić wywodzącą się ze środowiska teozoficznego Alice Bailey (1880-1949). Dzięki niej termin *New Age* funkcjonujący już od wielu lat w środowisku profetycznym i ezoterycznym jako techniczny, a zapowiadający zbliżający się Nowy Wiek, zostaje pierwszy raz użyty w sensie aktualnym.³⁷

Alice Bailey tworzy bowiem w 1932r. *Światowe Stowarzyszenie Dobrej Woli*, którego celem jest przede wszystkim odmawianie *Wielkiej Inwokacji* w oczekiwaniu na niedalekie już przyjscie tzw. *Mistrza Uniwersalnego*, czyli drugiego Chrystusa, który zapoczątkuje Nową Erę. Ta *Inwokacja* została później „adoptowana” przez *new agers* jako „*Modlitwa New Age*”.³⁸ W latach '50, powojennych, kontynuacją dzieła Alice Bailey jest ruch *Astrostoria*, który nadaje pierwszy, astrologiczny rys *Ruchu New Age*, jako zwiastuna nadchodzącej *Ery Wodnika*.³⁹ W ten sposób Alice Bailey staje się niejako pomostem między tradycją ezoteryczną nowożytną a tą współczesną, którą przynajmniej w dużej mierze jest New Age, nazywany przez niektórych neognozą. Pierwszoplanową postacią jest jednak bez wątpienia David Spangler, nazywany „ojcem” New Age. Zafascynowany opisanymi wyżej wydarzeniami w Findhorn, propaguje on w całych Stanach ideę New Age poprzez liczne publikacje najważniejszych manifestów tego rodzącego się Ruchu „bez imienia”. W 1973r. powstaje wspomniane już kluczowe dla Ruchu New Age dzieło zatytułowane *The New Age Vision*, zawierające zbiór jego najważniejszych publikacji i wystąpień.⁴⁰ Początek lat '70 to też eksplozja publikacji „profetów” Ruchu, czyli popularnych „kanalizujących”,

³⁷ Por. P. ZOCCATELLI, «*Il New Age...*», in *La dolce seduzione...*, op. cit., s. 35.

³⁸ Por. G. MAGGIONI, *Nuovi movimenti religiosi...*, op. cit., s. 26.

³⁹ Por. L. BERZANO, *New Age. Una nuova sensibilità...*, op. cit., s. 15.

⁴⁰ Por. P. ZOCCATELLI, «*Il New Age...*», in *La dolce seduzione...*, op. cit., s. 37.

którzy przekazywali przesłania wszelkiego typu Przewodników duchowych z wyższych poziomów Wszechświata, Aniołów, Ufo i innych, wśród których sławę zdobyli wspomniani już Jach Pursel kanalizujący Lazarisa i Helen Schuman, autorka jednej z „nowych ewangelii”.

Najlepsza synteza tej całej serii opisanych powyżej wydarzeń nadająca Ruchowi rys rodzącej się *Konspiracji Wodnika*, czyli swoistej *Falangi Nowej Ery*, została dokonana przez Marilyn Ferguson w słynnym jej dziele *The Aquarian Conspiracy*, napisanym w 1980r. Marilyn Ferguson dochodzi w nim do wniosków bardzo podobnych co wspomniany już F. Capra, czyli że lata '80 są latami syntezy rewolucji z lat '60 i '70. Jej efektem byłaby, według M. Ferguson, transformacja indywidualnej świadomości, która zrodzi zmiany zewnętrzne w świadomości zbiorowej, prowadząc do nieuniknionego skoku ewolucyjnego naszej rasy. Te przekonania są ewidentnie inspirowane tymi wspomnianą wyżej Psychologią Transpersonalną, mówiącej o tzw. „tożsamości otwartej”, a więc transcendującej ludzkie „ja” racjonalne. Nie wolno też pominąć całej rzeszy „guru” ze Wschodu, którzy ze swoim „zbawczym przesłaniem” działali również w klimacie New Age. Wśród nich zasługuje na szczególną uwagę hinduski guru Sri Aurobinda (1872-1950), który głosił „przygodę świadomości”, ideał „nowego człowieka” oraz Nową Erę wewnętrznie odnowioną poprzez fundamentalną transformację w relacji człowiek – natura. Oczywiście podstawą jego myśli była znana nam już „ewolucja świadomości”, która otworzy człowieka na drzemiający w „homo viator” Absolut.⁴¹

2.5. Struktura organizacyjna i stan aktualny

Na początku lat '80 New Age przedstawia się nam już jako Ruch świadomy swojego dziedzictwa, dojrzały i zorganizowany w strukturę zwaną *Metanetwork*. *Networking* oznacza pewien zespół kontaktów, relacji i wymiany myśli, które zachodzą między osobami i grupami, które podzielają tę samą „wizję”. Używa się w nim wszystkich środków dyspozycyjnych: sieci telefonicznych, telewizji i radia, studiów, sympozjów i przede wszystkim Internetu.⁴² Mass media mają zatem kluczowe znaczenie w rozwoju Ruchu i wymianie informacji. Szczególnie w Internecie możemy odnaleźć ogromną ilość wiadomości, testów i całych stron Web, które stanowią swoisty glo-

⁴¹ Por. A. DE LUCA, *La New Age*, op. cit., s. 48.

⁴² Por. E. PIGANI, *Channel*, op. cit., s. 170.

balny Network, zawierający niezwykley zbiór symboli, wierzeń, słów czy praktyk wszelkiego rodzaju, przyciągający i jednoczący ludzi różnych ras, kultur, religii, wieku i przekonań.⁴³ Tworzy się w ten sposób *Konspiracja Wodnika*, która rozwija się bez jednolitej doktryny czy wspólnego manifestu, ale która jednoczy na festiwalach, zgromadzeniach czy w centrach New Age członków z networks bardzo różnych jak ekolodzy, terapeuci, szamani czy kanalizujący, ale zjednoczonych ideą epokowej transformacji świata.⁴⁴

Inną ważną formą organizacyjną są wspomniane już wspólnoty-komuny, prawdziwe pulsujące życiem centra istniejącej sieci. Pierwsze wspólnoty charakteryzowały się „ucieczką od świata”, przyjmując styl życia niemożliwy do urzeczywistnienia w realiach społecznych. Z czasem wiele z nich „powraca” angażując się aktywnie w ekologię, pacyfizm, propagowanie zdrowego jedzenia i medycyny naturalnej, w humanizację technokracji, itp.⁴⁵ To otwarcie się prowadzi stopniowo do kryzysu Ruchu i do jego komercjalizacji. Idee duchowe czy społeczne odchodzą na dalszy plan. Miejsce guru zajmują stopniowo terapeuci, miejsca kanalizujących jasnowidze i wróżki, a centra „nowej świadomości” w promujące „kreatywność”, „pozytywne myślenie”, itp. Ruch New Age od początkowych idei utopistycznych zaczyna powoli zmierzać do czegoś, co zostało nazwane „supermarketem o tle religijnym”. Charakterystyką tej nowej fazy New Age, nazywanej też Next Age, jest przejście od struktury Sieci do swoistego rodzaju archipelagu wysp, z których każda żyje swoim rytmem i nie potrzebuje koniecznie kontaktu z innymi elementami globalnej sieci. Stało się tak, gdyż współczesny człowiek nie oczekuje już Nowej Ery, ale poszukuje jej tu i teraz. Podstawowym zadaniem dotychczasowych ideologów New Age stało się natychmiastowe zapewnienie swoim „klientom” wewnętrznej harmonii, psychofizycznej równowagi i zdrowia, sukcesu i ogólnie pojętego dobrobytu, oczywiście za odpowiednią opłatą.⁴⁶ Nie wszyscy jednak *new agers* zapomnieli o ideałach Ruchu, ideałach, które świadczą o nieprzemijającym w nas pragnieniu Nowej Ery, Ery miłości i pokoju. Takim przykładem „nowego odrodzenia” Ruchu są tzw. *Zippers*, którzy w oparciu o nowe środki poszerzania świadomości, nieosiągalne w latach '60, nawiązują do ideałów tamtych lat, co sprawia, że temat New Age, nawet jeśli nazwiemy go inaczej, jest tak aktualny jak problemy współczesnej kultury.⁴⁷

⁴³ Por. L. BERZANO, *New Age. Una nuova sensibilità...*, op. cit., s. 9.

⁴⁴ Por. P. ZOCCATELLI, *Il New Age*, op. cit., ss. 40-41.

⁴⁵ Por. G. MAGGIONI, *Nuovi movimenti religiosi...*, op. cit., ss. 15, 49.

⁴⁶ Por. M. INTROVIGNE, *New Age...*, op. cit., s. 25.

⁴⁷ Por. A. DE LUCA, *La New Age*, op. cit., ss. 119-120.

Zakończenie

New Age jest dzisiaj terminem powszechnie znanym. To co o nim wiemy jest jednak często oparte na zrodzonych przez ostatnie lata stereotypach, które często są bardzo dalekie od tego czym był i czym jest dzisiaj New Age. Nie ulega wątpliwości, że od czasu jego powstania bardzo się zmienił, tak że niektórzy już go pochowali. Kto dziś ma rację pokaże dopiero historia. Jedno jest pewne. Zarówno dzisiejsza literatura, jak też wiele osób zaangażowanych w promocję myśli alternatywnej, ekologii, medycynę naturalną, i w wiele innych dziedzin wspomnianych bądź nie w niniejszym artykule, chętnie powołuje się na New Age, nawet jeśli jest to tylko puste hasło. Temat aktualności New Age niewątpliwie jest wciąż otwarty, a celem tego artykułu nie było go jednoznacznie rozstrzygnąć, gdyż uważam że dziś jest jeszcze na to za wcześnie. Chciałbym jedynie podkreślić, że fenomen New Age nie da się analizować w oderwaniu od procesów zachodzących w dzisiejszej kulturze, które nie mogły nie pozostawić wpływu również na przeobrażenia zachodzące w samym Ruchu o którym jest mowa. Nie ograniczyłem się również do suchego przedstawienia danych czy podania prostej definicji, bo takich danych encyklopedycznych nie brakuje w dostępnej literaturze. Moim zamierzeniem było przede wszystkim ukazanie bogatej terminologii, różnorodnych źródeł i bogactwa tendencji rodzących się na przestrzeni lat wokół tego fenomenu. Nie oznaczają one, jak niektórzy są skłonni oceniać, wielkiego chaosu, nie można też ich zredukować do roli komercyjnej reklamówki. Jest w nich, owszem, wiele tendencji, ale nie powinno nas to zachęcać do prostego redukcjonizmu, ale do wysiłku wyłapania podstawowych idei oraz ich wzajemnych powiązań na tle tego najważniejszego przesłania, które nadaje im spójność, przygotowania na przyjście Nowej Ery, która będzie czy nie Erą Wodnika, jest niewątpliwie wezwaniem do czynnego udziału człowieka w *renovatio mundi*.

**THE PHENOMENA OF THE 'NEW AGE'
AS A MODERN TOWER OF BABEL. THE TEST
OF THIS DEFINITION AND THE PROCESS
OF ITS FORMATION**

SUMMARY

The present article is dedicated to the phenomena of the 'New Age'. The theme itself is very controversial and people may be very skeptical. The goal of this article is to provide a test which can define the New-Age movement through a rich terminology which exists now and then by showing the most important people, places and events which created the present image of the movement. The first part of the article attempts to create a definition of this phenomena and indicates some reasons for its birth and its goals. The second part, is a attempt to produce a history of how the movement came to be, the main principles of the 'New Age' and its most important ideas, its ways of acting and its present status. It is a very difficult and large theme that requires which needs a key to help us to produce an honest evaluation of the movement and its main elements.